

บันทึก

เรื่อง คำวินิจฉัยของศาลจังหวัดนนทบุรีเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง
เป็นสมาชิกสภาเทศบาลแตกต่างจากความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา

กรรมการปกครองได้มีหนังสือ ที่ มท ๐๓๐๔/๑๑๑๒๒ ลงวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๓ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ความว่า ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครปากเกร็ด ซึ่งกำหนดให้วันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๕๓ เป็นวันเลือกตั้งและกำหนดให้วันที่ ๒๗ เมษายน ๒๕๕๓ ถึงวันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๕๓ เป็นวันรับสมัครเลือกตั้ง ได้มีการยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดนนทบุรีให้มีความสั่งถอนการสมัครของผู้สมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา ๒๕ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พ.ศ. ๒๕๔๒ และศาลจังหวัดนนทบุรีได้มีคำสั่งเมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๕๓ ให้ถอนการสมัครของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาล รวม ๓ ราย เนื่องจากผู้สมัครซึ่งบิดาเป็นคนต่างด้าว แต่สำเร็จการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ซึ่งไม่มีคุณสมบัติเป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง โดยศาลจังหวัดนนทบุรีวินิจฉัยว่า มาตรา ๒๐ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลฯ กำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาล ที่มีบิดาเป็นคนต่างด้าวไว้ใน (๑) ว่าบุคคลนั้นต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกด้วย แต่เนื่องจากกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๑ แล้ว และในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาฯ มาตรา ๒๙ บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งจะมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร... ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามเป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ” นั่นก็คือ ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลที่มีบิดาเป็นคนต่างด้าวต้องมีคุณสมบัติตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๐๗ โดยในมาตราดังกล่าวได้กำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไว้ใน (๓) ว่า “สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า...”^๑

กรณีปัญหาเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาล ซึ่งมีบิดาเป็นคนต่างด้าวนั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา(กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๕) ได้เคยให้ความเห็นเรื่องคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นกรรมการสุขาภิบาล^๒ สรุปความได้ว่า ตาม

^๑ คำสั่งศาลจังหวัดนนทบุรี ที่ ๒๒๓๘/๒๕๕๓

^๒ บันทึก เรื่อง คุณสมบัติผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นกรรมการสุขาภิบาล ส่งพร้อมหนังสือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาถึงเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร ๐๖๐๑/๑๐๕๓ ลงวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๑

มาตรา ๒๐ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๓๘ ซึ่งใช้บังคับแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นกรรมการสุขาภิบาลแล้ว จะเห็นได้ว่า ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งว่าต้อง “มีสัญชาติไทยโดยการเกิด แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยซึ่งบิดาเป็นคนต่างด้าว ต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกด้วย” แต่ขณะนี้กฎหมายที่บังคับใช้แก่การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมิได้มีบทบัญญัติใดที่บังคับว่า ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งซึ่งเป็นบุคคลผู้มีสัญชาติไทย ซึ่งบิดาเป็นคนต่างด้าวต้องมีคุณสมบัติอย่างใดเพิ่มขึ้นอีกเหมือนเช่นที่เคยบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๙ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งถูกยกเลิกไปแล้ว ดังนั้น ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นกรรมการสุขาภิบาลจึงต้องมีคุณสมบัติเกี่ยวกับสัญชาติ คือ มีสัญชาติไทยโดยการเกิดตามมาตรา ๒๐ (๑) แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลฯ โดยไม่ต้องนำข้อความว่า “แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยซึ่งบิดาเป็นคนต่างด้าว ต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกด้วย” มาพิจารณาแต่อย่างใด ซึ่งกรมการปกครองได้แจ้งเวียนความเห็นดังกล่าว ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องถือเป็นแนวทางปฏิบัติแล้ว

กรมการปกครองพิจารณาแล้วเห็นว่า กรณีปัญหาในทำนองเดียวกันนี้ คณะกรรมการกฤษฎีกาได้เคยให้ความเห็นตามบันทึก เรื่อง คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัดและสมาชิกสภาเทศบาล (กรณีคำสั่งศาลแตกต่างจากความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา)^๓ สรุปได้ว่า โดยที่มาตรา ๑๔๕ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง บัญญัติว่า คำพิพากษาหรือคำสั่งศาลใด ๆ ให้ถือว่าผูกพันคู่ความในกระบวนการพิจารณาของศาลที่พิพากษาหรือมีคำสั่ง เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่า ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นผู้ยื่นคำร้องต่อศาลขอให้มีคำสั่งถอนการสมัครของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ดังนั้น คำสั่งของศาลดังกล่าวซึ่งเป็นคำสั่งเรื่องคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งมิใช่เป็นคำพิพากษาเกี่ยวกับฐานะหรือความสามารถของบุคคล จึงมีผลผูกพันเฉพาะคู่ความในคดีเท่านั้น ดังนั้น ด้วยเหตุผลดังกล่าว คณะกรรมการกฤษฎีกา จึงมีความเห็นว่า หากผู้สมัครรับเลือกตั้งซึ่งศาลเคยมีคำสั่งถอนการสมัครสมัครรับเลือกตั้งอีก ผู้มีหน้าที่รับสมัครย่อมมีอำนาจใช้ดุลพินิจพิจารณาตามที่เห็นสมควร ทั้งนี้ โดยไม่จำเป็นต้องผูกพันตามคำสั่งของศาลในคดีก่อน

แต่อย่างไรก็ตาม คำวินิจฉัยของศาลจังหวัดนนทบุรีดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อการทำงานของกระทรวงมหาดไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างมาก เนื่องจากกฎหมายที่ใช้บังคับกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล และการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเกี่ยวกับสัญชาติไว้เหมือนกันว่า “บุคคลผู้มีสัญชาติไทยซึ่งบิดาเป็นคนต่างด้าวต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกด้วย” เมื่อ

^๓ บันทึก เรื่อง คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัดและสมาชิกสภาเทศบาล (กรณีคำสั่งศาลแตกต่างจากความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา) ส่งพร้อมหนังสือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาถึงเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร ๐๖๐๑/ ๗๑๕ ลงวันที่ ๓ กันยายน ๒๕๓๓

ศาลจังหวัดนนทบุรีวินิจฉัยคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาล แตกต่างจากความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาตั้งกล่าวได้ก่อให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวาง และสร้างความสับสนอันอาจนำไปสู่การยื่นคำร้องต่อศาลขอให้มีการสั่งถอนการสมัครของผู้สมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา ๒๕ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พ.ศ. ๒๕๔๒ หรือร้องต่อผู้ว่าราชการจังหวัดให้สอบสวนและวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกสภาเทศบาลผู้ใดสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๙ (๔) แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๕๔๖ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๔๒

กรมการปกครองจึงขอหารือว่าจะมีแนวทางปฏิบัติต่อกรณีปัญหาดังกล่าวเพิ่มเติมอย่างไรให้เป็นไปตามกฎหมายและยุติความสับสนที่เกิดขึ้น

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑) ได้พิจารณาข้อหารือข้างต้น ประกอบกับได้รับฟังคำชี้แจงจากผู้แทนกระทรวงมหาดไทย (กรมการปกครอง) แล้ว เห็นว่า แม้ตามมาตรา ๒๐^๔ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๓๘ ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลไว้ว่า ต้องมีสัญชาติไทยโดยการเกิด แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยซึ่งบิดาเป็นคนต่างด้าวจะต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกด้วยก็ตาม แต่เมื่อกฎหมายที่ใช้บังคับแก่การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในขณะนี้ ได้แก่ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๑ มิได้มีบทบัญญัติบังคับว่าผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งซึ่งมีบิดาเป็นคนต่างด้าวต้องมีคุณสมบัติอย่างใดเพิ่มเติมเป็นพิเศษเฉพาะอีก ดังเช่นที่เคยบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๙^๕ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

^๔ มาตรา ๒๐ บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้ที่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง

(๑) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยซึ่งบิดาเป็นคนต่างด้าว ต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกด้วย

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง และ

(๓) มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเทศบาลที่สมัครเป็นเวลาติดต่อกันจนถึงวันสมัครไม่น้อยกว่าหกเดือน หรือได้เสียภาษีตามกฎหมายว่าด้วยภาษีโรงเรือนและที่ดิน หรือตามกฎหมายว่าด้วยภาษีบำรุงท้องที่ให้กับเทศบาลนั้น ในปีที่สมัครหรือในปีก่อนที่สมัครหนึ่งปี

^๕ มาตรา ๑๙ บุคคลผู้มีสัญชาติไทยซึ่งบิดาเป็นคนต่างด้าวจะเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ ต้องมีคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้ด้วย คือ

(๑) เป็นผู้ได้เข้าเรียนอยู่ในโรงเรียนตามกำหนดเวลาและสอบไล่ได้ไม่ต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลายตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการหรือตามแผนการศึกษาแห่งชาติ หรือได้เข้าเรียนอยู่ในโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาอื่นในประเทศตามกำหนดเวลาต่อมาโดยตลอด ไม่ว่าจะอยู่ในหรือนอกระบบโรงเรียนจนมีความรู้ตามที่กระทรวงศึกษาธิการเทียบเท่าหรือรับรองว่าเทียบได้ไม่ต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลายตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการหรือตามแผนการศึกษาของชาติ

(๒) ได้เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย หรือสถาบันการศึกษาชั้นสูงในประเทศตามหลักสูตรจน

พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งถูกยกเลิกแล้ว ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลจึงมีคุณสมบัติเกี่ยวกับสัญชาติ คือ มีสัญชาติไทยโดยการเกิดตามมาตรา ๒๐ (๑) แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลฯ โดยไม่ต้องนำข้อความที่ว่า “...แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยซึ่งมีบิดาเป็นคนต่างด้าว ต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกด้วย” นั้น มาพิจารณาอีกแต่อย่างใด เนื่องจากหลักเกณฑ์ทำนองดังกล่าวได้ถูกยกเลิกไปแล้วตามรัฐธรรมนูญ ดังจะเห็นได้จากมาตรา ๑๐๗^๖ (๑) ซึ่งกำหนดคุณสมบัติเกี่ยวกับสัญชาติไว้ว่า “มีสัญชาติไทยโดยการเกิด” เท่านั้น มิได้มีบทบัญญัติใดที่กำหนดให้ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งซึ่งมีสัญชาติไทยซึ่งบิดาเป็นคนต่างด้าวต้องมีคุณสมบัติอย่างอื่นเพิ่มเติมอีก จากบทบัญญัติดังกล่าวจึงต้องถือว่าปัจจุบันกฎหมายไม่มีเจตนารมณ์ที่จะกำหนดคุณสมบัติเกี่ยวกับสัญชาติของผู้สมัครรับเลือกตั้งไว้เป็นอย่างอื่นนอกจากการมีสัญชาติไทยโดยการเกิดแต่เพียงประการเดียวเท่านั้น

นอกจากนั้น ตามรัฐธรรมนูญปัจจุบัน มาตรา ๓๐ ได้บัญญัติห้ามมิให้เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ ดังนั้น กฎหมายใดมีบทบัญญัติในลักษณะที่เป็นการกำหนดคุณสมบัติเกี่ยวกับสัญชาติของผู้สมัครรับเลือกตั้งไว้เป็นการเพิ่มเติม นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ว่า “มีสัญชาติไทยโดยการเกิด” เช่นข้อความที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๐ (๑)^๗ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลฯ แล้ว จะต้องถือว่าบทบัญญัติดังกล่าวขัดต่อรัฐธรรมนูญและใช้บังคับไม่ได้ จากเหตุผลข้างต้น คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑) จึงมีความเห็นเป็นเช่นเดียวกับความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา(คณะที่ ๕) เรื่อง คุณสมบัติผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นกรรมการสุขาภิบาล^๘(๘)

สำหรับกรณีที่กรมการปกครองหาว่าจะมีแนวทางปฏิบัติในเรื่องนี้เป็นประการใดนั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑) มีความเห็นในลักษณะเดียวกันกับความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา(คณะที่ ๕) เรื่อง คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัดและสมาชิกสภาเทศบาล(กรณีที่คำสั่งของศาลแตกต่างจากความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา)^๙ กล่าวคือ คำสั่งของศาลจังหวัดนนทบุรีที่สั่งเพิกถอนการสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนั้น มิใช่เป็นคำพิพากษาที่เกี่ยวกับฐานะหรือความสามารถของบุคคล ตาม

เป็นผู้สอบไล่ได้ไม่ต่ำกว่าชั้นปริญญาตรีหรือเทียบเท่า

^๖ มาตรา ๑๐๗ บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้ที่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(๑) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง

(๓) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า เว้นแต่เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา

ฯลฯ

ฯลฯ

^๗ โปรดดูเชิงอรรถที่ (๔), ข้างต้น

^๘ โปรดดูเชิงอรรถที่ (๒), ข้างต้น

^๙ โปรดดูเชิงอรรถที่ (๓), ข้างต้น

มาตรา ๑๔๕^{๑๐} แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง จึงมีผลผูกพันเฉพาะคู่ความในคดีเท่านั้น ดังนั้น หากผู้สมัครรับเลือกตั้งซึ่งถูกศาลสั่งเพิกถอนการสมัครรับเลือกตั้งนี้มาสมัครรับเลือกตั้งอีก ผู้มีหน้าที่รับสมัครรับเลือกตั้งย่อมมีอำนาจใช้ดุลพินิจพิจารณาตามบทบัญญัติของกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนั้น โดยไม่จำเป็นต้องผูกพันตามคำสั่งของศาลจังหวัดนนทบุรีแต่อย่างใด

อนึ่ง ไม่ว่ากรมการปกครองจะเลือกปฏิบัติตามแนวทางตามคำสั่งของศาลจังหวัดนนทบุรี หรือความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑) ในเรื่องนี้ ก็สมควรที่จะได้รับดำเนินการแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวกับคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นให้เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญดังกล่าวต่อไป

(ลงชื่อ) ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์

(นายชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์)

เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

กันยายน ๒๕๔๓

^{๑๐} มาตรา ๑๔๕ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยการอุทธรณ์ฎีกา และการพิจารณาใหม่ คำพิพากษาหรือคำสั่งใด ๆ ให้ถือว่าผูกพันคู่ความใน กระบวนพิจารณาของศาลที่พิพากษาหรือมีคำสั่ง นับตั้งแต่วันที่ได้พิพากษาหรือมีคำสั่ง จนถึงวันที่คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นได้ถูกเปลี่ยนแปลง แก้ไขกลับหรืองดเสีย ถ้าหากมี

ถึงแม้ศาลจะได้กล่าวไว้โดยทั่วไปว่าให้ใช้คำพิพากษาบังคับแก่บุคคลภายนอกซึ่งมิได้เป็นคู่ความในกระบวนพิจารณาของศาลด้วยก็ดี คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นย่อมไม่ผูกพันบุคคลภายนอก เว้นแต่ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๔๒ (๑), ๒๔๕ และ ๒๗๔ และในข้อต่อไปนี้

(๑) คำพิพากษาเกี่ยวกับฐานะหรือความสามารถของบุคคล หรือคำพิพากษาสั่งให้เลิกนิติบุคคล หรือคำสั่งเรื่องล้มละลายเหล่านี้ บุคคลภายนอกจะยกขึ้นอ้างอิงหรือจะใช้ยันแก่บุคคลภายนอกก็ได้

(๒) คำพิพากษาที่วินิจฉัยถึงกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินใด ๆ เป็นคุณแก่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจใช้ยันแก่บุคคลภายนอกได้ เว้นแต่บุคคลภายนอกนั้นจะพิสูจน์ได้ว่าตนมีสิทธิดีกว่า